

vezető Charon, a pislogó fáklyák, az Erebus gyémánt boltjai, a sötétség hideg mennyezetei, a csendesség, öveken iszonykodó halál, elfelejtette velünk, hogy életben vagyunk” — írja Csokonai Vitéz Mihály szerzett tapasztalatairól. E sötét, földalatti világ, melyben időnkint az olvadó hó vagy záporosók áradata olykor pedig csupán a hulló vízcsepp csobbanása hallik, ma is éppúgy elbűvöli a látogatóit, lett legyen álmodozó költő, elmélyült kutató vagy bámészkodó turista.

Barangolás a Baradlában

A Jósvárfői Tohonya-barlang sziklafolyosója alatt, az 1956-ban feltárt Kossuth-barlangban 8—10 méter mély tavakat, barlangtermeket, folyókat rejt a föld mélye. Jósva

This block contains three separate line drawings of prehistoric artifacts. The top drawing is a vertical, elongated object, possibly a bone or stone implement, with a pointed tip and a circular hole near the base. The middle drawing is a long, thin, knife-like object with a serrated edge. The bottom drawing is a bone with a circular hole, similar to the one in the top drawing, but with a different shape and a small notch at the base.

Állatesontokból faragott és csiszolt (fésű, lyukasztó, tör) a Bara

lyes barlangot. 1806-ban F. N. Glinka az orosz dekabrista forradalmár irodalmi értékű hirdetést adott látogatásáról, benyomásairól.

Az első szakmailag elfogadott tudományos felmérés a barlangban Raisz Keresztély végezte 1801—1802-ben. Ő a „Vaskapunak” nevezett pontig, (Vass Imre, a neves kutató 1825-ben már „szinpád”-nak nevezett részig) jutott el. Publikációját 1831-ben adták ki. Kossuth Lajos, aki a természettudományok alapos tanulmányozója is volt, 1823-ban látogatta meg a Baradlót. Elsőként vetette fel tudományosan a cseppkőképződés ütemének, korának kérdését, és a Nyári-féle baradlói ásatásokhoz jelentős, önálló tudományos dolgozatban szolt hozzá. 1890-ben indult meg a barlangban a szervezett idegenforgalom. Ekkor nyitotta meg a Magvár Kárpát Egyesület a Jós-vafőhöz közelebb eső Vörös-tői bejáratot a látogatók számára.

Ahogy a tudomány és a technika fejlődött, úgy válhatt az ember előtt, mindinkább ismertté a Baradla barlangrendszere is. Az úttörők így többen közt Kessler Huber, dr. Jakucs László, Dénes György, Magyari Gábor, Révész Lajos, Dancza Gábor. Czakler Mária. Sandrik József neve mellett említésem méltó a számtalan névtelen közreműködő geológus, biológus, helyismerő, barlangász megemlékezése is.

A Baradla ma ismert, feltér-
képezett folyosó- és terem-

Gyógyhely a barlangban

A barlangi Hangversenyte-
remen hang- és fényjátékok
tanúja lehet a látogató. Ann-
ak idején a televíziósok itt
forgatták A kékszakkallú her-
ceg vára tévéváltozatát és a
színes reflektorokat a bar-
langnak ajándékozták. Ma
Bach d-moll Toccátája és Fű-
gája, valamint *Simándy Jó-
zsef* előadásában a Bánk bán
Hazám, hazám áriája hangjai
közben a túravezetők külön-
böző színekkel világítják meg
a cseppköveket, s közben még
egy csöből kialakított „szó-
kőút” is csobog.

NYILVARTARTÁS: április 15-től október 15-ig: 08–18.00; október 16-tól április 15-ig: 08–16.00 óraig. Az utolsó turák 17. élethe 15 óra kor indulnak. Barlangturák: **AGGTELEK:** 28 forint/10, hang és fényjátékkal, a vízhozamától függően csónakázni is lehet a föld alatt, ennek díja 20 forint/10. **IDŐTARTAMA:** 1 óra tíz perc. **JÓSA-FOI:** rövid túra 12 forint/10, az Óráskor-teremben sztereó zeneműsorrall, időtartama egy óra. **Jósvától KÖZÉPTURA** 20 forint/10, a Vörösfői bejárattól a Tengerszem szőlőig. Az Óráskor-teremben sztereó zeneműsorrall, időtartama: 1,5 óra. **HOSZSZTÚRA** (csak hét- és nyolcszemélyes csapatok részére): 30 forint/10, a Vörösfői bejárattól a Tengerszem szőlőig. Az Óráskor-teremben sztereó zeneműsorrall, időtartama: 2 óra.

— Szerintem a természetes színei a legszebbek egy barlangnak — fűzi hozzá *Magyari* Gábor geológus, aki Jakucs László utódjaként nyolc esztendőn át volt a Baradla igazgatója. — A világon mindennütt csak fehér fénnel szokás a barlangokat megvilágítani; mindössze két-három olyanról tudunk, ahol színes lámpákat használnak. A barlangképződéshez alkalmas kőzetre van szükség, azaz vastagpados, viszonylag tiszta mészkőre, amelyet a víz oldani képes. A kőzet térszíni helyzetének olyannak kell lennie,

ágban dija 150 forint/16 és kétszáz forint között türevetű di. A Retek-ágban 5–20, a Törökfűmestret-ágban 5–10 16 képez egy csaport. A belpéldőjakkal egy diakok, nyúgdiasok, természetjárók 50 százalékos kedvezményt kapnak. Hat éven alul nem kell belpé-

hogy n. csak a csapadékvíz, hanem általában a vízzáró kőzetekből felszíni vízfolyás is elérje, áthaladva a hasadékokon. Jakucs László mutatta ki, hogy az oldásnál is fontosabb a víz által szállított kemény törmelék, amely erősen koptatja a kőzetet, így növelve az üregeket. Ha az üreg már elég nagy, a korábban főlöddött – meszkőanyag újra kikristályosodik, és elkezdődik a cseppkőképződés. A Baradla egyébként aktív barlang, tehát napjainkban is tovább alakul, amíg van víz, ami átfolyik, és lehetővé teszi

a fejlődést. Szerencsére van víz, bizonyos időszakokban a turistautakat is ellepi.

— A barlangban sokszáz-szor tisztább a levegő a befogadó környezetnél — mondja a szakember. — Kálium és magnéziumionokat tartalmaznak a mikroszkópus paracseppek, magas a relatív páratartalom, egyenletes a légnyomás és még sok egyéb biológiai, fizikai, kémiai és pszichológiai hatása miatt allergiacsökkentő egyes barlangok légtére, ezért a légzőszervi megbetegedésekre rendkívül kedvező. Ha valaki egyóras túrát megtesz a barlangban, minden bizonnyal tisztul valamelyest a tüdeje, de terápiás eredményhez legalább kétszáz-órás kúrára van szükség.

A Baradla fontosságát emeli, hogy először itt foglalkoztak a barlangok élővilágának tudományos kutatásával. Dr. Dudich Endre professzor 1932-ben Bécsben jelentette meg *Biologie der Aggteleker Tropfsteinhöhle Baradla in Ungarn* című munkáját, amelyben már 262 állatfaját és több mint kétszáz növényfaját írt le.

— A kutatások folytatódnak — említi Magyar Gábor —, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Természettudományi Karának állattudományi tanszéke foglalkozik ezzel a munkával. Ennek köszönhetően az ismert állatfajták és növények száma tovább emelkedett. Közülük Baradla-speciális egy vakrák, a Nipargus Aggteikiensis, amelyet csaptak és a környező barlangokban figyeltek meg. A növények között pedig van egy alfajfaja, amelyet másutt még nem írtak le.

Gyulay Zoltán

Kelemér és Rém Elek

Ha valaki Kelemér nevét említi, bizonyára csak a leg tudósabb irodalomrajongók tudják, vajon merre is kell keresni a térképen. Serényfalva és Zádorfalva között zegzugos országúton érkezünk el e fura nevű településre. Aprócska tábla igazít a Tompa Mihály emlékházhoz, amely szerényen húzódik meg a református templom kertjében. *Cselle* Árpád lelkipásztor, Tompa Mihály mai utódja szegédik kalauzul, ő mutatja be a két kicsinyke helyiségben berendezett kiállítást.

Tompa Mihály 1849. április 22-től 1951. augusztus 31-ig lelkészkedett a községben; Bejéről költözött a szerény keleméri paplakba. (Írói álneve — Rém Elek — Kelemér nevéből származik; visszafelé olvasva.) Meg is énekelte *Az én lakásom* című versében. Ma már csak ez a vers emlékeztet az egykori házacskára, amelyet elpusztított az enyészet. Az emlékházat is a kaplári szobában és a magtárhelyiségben alakították ki.

tizennegyedik században épült, gótikus toronnyal. A szöszek tetején fából faragott, fiatal etető, vörző pelikán — Jézus Krisztus jelképe — látható. A műemlékjellegű templom tornyának keleti falán Szent Krisztofot ábrázoló freskó nyomai láthatók; a szentélyben emléktábla őrzi az 1875-ben hitéért mátyásbányai Mária-templom építéséhez nyújtott segítségét. A szentélyben emléktábla őrzi az 1875-ben hitéért mátyásbányai Mária-templom építéséhez nyújtott segítségét.

A templom előterében 1978-ban helyezték el azt a faragott és feliratos fejfákat bemutató gyűjteményt, amelyet a gömri és a Sajó menti falvak református temetőiből gyűjtött dr. *Faggyas István*. A közönségenként változó fejfák faragásai a népi művészet remekei; hol embert ábrázoló alakjukkal, hol tulipános fejdíszükkel beszélnek a múlt-ról. Véssett, rovásos díszítés sajátos jelképrendszert tükröznek: „értőjük” ránkészés következett az elhunyt személyére — férfi volt-e vagy nő az illető —, valamint kórára.

(gy.)

TÚRAJAVASLAT

A barlangturák mellett a természet világalánál is érdemes körülnézni a vidéken. Néhány kellemes túraút vezet el a látványosaknak: – Putnok vasútállomása – Mátyás-forrás – Mósos-tavak – Kelemer – Zádorfalva (jelzés: országos kék, időtartama: 5 óra) – Rudabánya – Káno – Egerszög – Szabadság-barlang (jelzés: piros, időtartam: 4,5 óra) – Szabadság-barlang – Jósófalv (jelzés: piros, időtartam: 4 óra) – Szabadság-barlang – Béke-barlang (jelzés: zöld, névezet, zöld háromszög, zöld és zöld kereszt, időtartam: 2 óra) – Aggteleki Barlangszálló – Marashegy – Jósófalv, Tengerszem-Szálló (jelzés: országos kék, időtartam: 4,5 óra) – Tengerszem-Szálló – Béke-barlang – Egerszög – Szabadság-barlang (jelzés: zöld, időtartam: 1,5 óra).

SZÁLLÁSHELYEK

Aggtelek: Hotel Csepőkő egy csillagos 3759, Aggtelek, telefon: 7. Baradla Camping két csillagos 3759, Aggtelek, Nyitva: V. hó 1-től X. hó 15-ig. Baradla Üdülőtelen (nyaralóházak) 3759, Aggtelek Barlang túristaszállás (70 férőhely) 3759, Aggtelek.

Jósvafő: Tengerszem Szálló egy csillagos, 3758, Jósvafő, telefon: 6.
Fizetővendég-szolgálat: Ágteleken és Jósvafőn az Idegenforgalmi Hivatal kirendeltségén, 3758, Jósvafő, tel.: 7.

Hétvégi elhelyezés nyaralóházakban péntektől vasárnapig teljes, vagy félpanzióval 350–515 forint, Falusi üdülés Aggteleken vagy Jósfaón félpanzióval, kétágyas elhelyezésben 1077–1180 forint (egyhetes, 6 éjszaka).

A szálláshelyek megrendelhetők a Borsod Tourist, a Borsod megyei Idegenforgalmi Hivatal címen: 3525. Miskolc, Széchenyi u. 45. Telefon: 88-036. Telex: 62-273.

A fővárosiak szálláshely megrendelését a Budapest Tourist bármelyik irodájában teljesítik.

A TÁJ KONYHÁJÁBÓL

A Bódva völgyében gyűjtötte
Hir Józsefné a Borsod megyei
Vendéglátó Vállalat munkatársa,
a következő régi receptet:

A „Borsodi Madárka”: Hozzávalók 4 személyre: 50 dkg sertéscomb, 20 dkg füstöltkolbász, 2 db tojás, 10 dkg csemegeuborka, 4 kb 20 dkg zsír, só kékorként nézett

[illegible]

Soós Péter